MATTHES, B. F.

EENIGE MAKASSAARSCHE EN BOEGINESCHE LEGENDEN.

Kon. Bat. Gen.
XXII.
335.

Item ID: 0760209889

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.
Tanggal : 6 Maret 2012
No. Induk : 19913/PN-MUSEUM/'12
BIB - ID : 0010-4295 7760
Beli / Hadiah : Ex. Museum

EENIGE MAKASSAARSCHE EN BOEGINESCHE LEGENDEN.

In een jaarboekje, dat bij de geboorte den naam van *Celebes* ontving, zal het wellicht niet ongepast zijn, om ook eens eenige overleveringen mede te deelen, welke onder de voornaamste volken van *Zuid-Celebes*, te weten de Makassaren en Boeginezen, in omloop zijn.

Gelijk de kinderen gewoonlijk veel van vertellingen houden; zoo kan men zeer goed nagaan, dat de bewoners van *Celebes*, welke nog op zoo'n kinderlijken trap van beschaving staan, een' grooten overvloed van legenden hebben. Ik zou dus voorzeker te veel van het geduld van den lezer vergen, wanneer ik al de verhaaltjes, die ik zoo nu en dan vernam, hier wilde opsommen. Liever bepaal ik mij thans slechts tot zoodanige legenden, waarin eenige onder de Inlanders bij uitstek beroemde mannen eene hoofdrol spelen.

Ik heb alzoo in de eerste plaats het oog op zekeren *Dátó-ri-Bándang*, ook *Kátté-tóbáŋgáŋ*, d. i. *een' wenig* of *uitstekend predikant*, genaamd, een Manangkarbauer van Kóta-tánga op *Sumatra*, die het Mohammedaansch geloof onder de Makassaren gegrondvest heeft.

KON. INSTITUUT VOOR DE TAAL-, LAND- EN VOLKENKUNDE VAN NEDERLANDSCH-INDIË

In 1606 zag men, zoo luidt de legende, op den 22sten September ter hoogte van *Tállo* een groot schip in aantogt. Als het echter digterbij kwam, hield men het slechts voor een brik, en later eerst voor een sôlló (soort van vaartuig, vergel. Mak. woordenb.), vervolgens voor een padewâkaŋ, of handelsvaartuig, en eindelijk voor een padjâla of visschersvaartuig, totdat het groote schip ten slotte bij de landing tot een wereldkaart inkromp, waarop gemelde *Dâllo-ri-Bândaŋ* gezeten was. Naauwelijks had de man voet aan wal gezet, of hij verrigtte op Muzelmansche wijze het gebed, waarbij hij het gebruik van de rozenkrans niet verzuimde. En terstond daarop begon hij den Koran met een zekere kadans geheel volgens de voorschriften der geloovigen op te dreunen.

Het volk van *Tállo*, dat tot dusverre in Heidensch ongeloof voortleefde, stond natuurlijk niet weinig verbaasd, en speedde zich tot den koning van dat rijk, met name *I-Malôŋkaŋ*, die na zijn' omhelzing van het Moslemsch geloof den Arabischen naam van *Abd-ul-lah*, of *slaaf van God*, en later bij zijn' dood dien van *Tuesnémémanja-ri-agamâna*, d. i. *den in zijn geloof ondslapene*, ontving.

Als de vorst van die vreemde verschijning hoorde, werd zijn' nieuwsgierigheid, gelijk men na kan gaan, niet weinig opgewekt. Tegen het vallen van den avond besloot hij dan ook, om zelf naar het strand te gaan, ten einde zich in persoon van de waarheid van het meêgedeelde te overtuigen.

En zie! naauwelijks is hij de poort van het Fort uitgetreden, of daar ziet hij vijf mannen bij elkander staan, waarvan de middelste, die zich op een platten witten steen bevindt, en zijn' opmerkzaamheid vooral tot zich trekt, hem terstond op in-

drukwekkenden toon afvraagt, waar hij toch naar toegaat?

Als de vorst daarop te kennen gegeven heeft, dat *Dâtô-ri-Bândañ* de man is, die hem strandwaarts doet spoeden, verzoekt de geheimzinnige persoon, aan dezen zijn' groeten over te brengen.

„Maar wie zijt gij dan toch?" zoo vraagt hierop de koning van *Tâllô*.

En het antwoordt luidt: „Ik ben de Profect Mohammed."

De vorst, die nog nooit van dien Mohammed heeft hooren spreken, heeft moeite om zoo'n vreemden naam te onthouden. De Profect komt daarom zijn gehengen te hulp, door hem van binnen in zijne handen de Arabische woorden *bismillahirrahmanirrahimi*, d. i. *in den naam van Allah den Barmhartigen en Meêdoogenden*, alsmede *assalamoe alaika warahmatoe-l-lahi wabarkatoehoe*, d. i. *vrede zij op u! Allah's barmhartigheid en zegeningen mogen u vergezellen!*, te schrijven.

Bij het nederzetten dezer woorden, heeft de Profect zich niet van inkt en pen, maar slechts van 't speeksel van zijn' mond, alsmede van zijn' regter-wijsvinger bediend. En des niettegenstaande is de glans der letters nog helderder dan van een' volle maan. En een' heerlijke geur die alle doepa en stanggie van Celebes verre overtreft, verspreidt zich door den ganschen omtrek. Geen wonder dus, dat zulk een visitekaartje meer dan voldoende is, om *Dâtô-ri-Bândañ* de overtuiging te geven, dat hij hiernevens de groeten van den grooten Profect ontvangt. Wie die vier mannen geweest zijn, die Mohammed vergezelden, is dunkt mij niet moeijelijk te raden. Voorzeker heeft men hier aan de vier eerste chaliefen van den Islam, Aboe-beer, Omar, Othman en Ali te denken.

Als nu het edel vijftal weder verdwenen is, vervolgt de koning van *Tálló* zijn' weg. Ondertusschen heeft het voorgevallene toch een' diepen indruk bij hem achtergelaten, zoodat hij onwillekeurig meer tot nadenken gestemd wordt. Op den Hemel en de Aarde zijn' blikken vestigende, en lettende op de prachtige ligchamen daar boven hem, gelijk ook op het geboomte langs den weg en de dieren des velds, doch voorál ook op het heerlijk beeld van den mensch, roept hij met volle overtuiging uit: „Neen dat alles is geen maaksel van mijne hand, dat is „het werk van een' vorst, die magtiger dan ik, een Heer van „Leven en Dood is, gelijk Hij ook dagelijks de Zon aan het firmament doet op- en ondergaan."

Nadat hij zoo in gedachten verzonken voortgewandeld is, en ongemerkt de plaats bereikt heeft, waar *Dálló-ri-Bándaŋ̃* zich ophoudt, vraagt hij dezen onmiddellijk af: „welk Opper„wezen aanbidt gij?"

„*Mijn* God is ook *uw* God," zoo antwoordt *Dálló-ri-Bándaŋ̃*, „Hij is de Heer van de zeven verdiepingen des Hemels en de „zeven verdiepingen der Aarde. Hij heeft alles geschapen „wat daar is. Hij is een Heer van Leven en Dood, die „van den beginne af gewees is, en nooit een begin gehad „heeft. Hij zal ook de laatste zijn van alles wat bestaat, en „er is niemand, die na hem zijn zal."

Op deze taal van *Dálló-ri-Bándaŋ̃*, verlangt de koning van *Tálló* terstond, dat hij hem in de ware godsdienst onderwijze. En nu zijn er slechts eenige weinige uren van noode, om den koning van *Tálló*, die nog al bevattelijk schijnt geweest te zijn, niet enkel de geloofsleuze der Mohammedanen, dat er geen God dan Allah, en dat Mohammed zijn Profeet is, maar ook de

Mohammedaansche wijze van bidden met al de daarbij behoorende formaliteiten, gelijk mede het eigenaardige opdreunen van den koran, te leeren.

Nadat het onderwijs aldus voltooid is, legt *Dâtô-ri-Bândañg* zijn eene hand boven op het hoofd, en de andere onder de kin van den vorst, en laat hem zoo de oogen Hemelwaarts slaan. En als *Dâtô-ri-Bândañg* hem vervolgens vraagt, wat hij nu ziet, krijgt hij tot antwoord: „Ik zie den troon van Allah, alsmede „de tafel *loh-al-mâhapoel*, waarop de daden der menschen, het„zij goede, hetzij kwade, opgeteekend staan. En Allah ver„langt van mij, dat ik den Islam omhelze, en anderen ook „daartoe brengende, een ieder die mij hierin weêrstreeft beoor„loge."

Daarna laat *Dâtô-ri-Bândañg*, die het hoofd van den vorst nog altoos vasthoudt, hem naar beneden kijken, en rigt tegelijkertijd de vraag tot hem, wat hij nu ziet.

„Ik zie", zoo spreekt de vorst, „tot in de onderste verdieping „der Aarde, en ontwaar daar de Hel, waarin Allah verlangt, „dat ik een' ieder zal doen nederdalen, die afkeerig zich betoont, „om uw onderwijs aan te nemen."

Nog altoos heeft de koning van *Tállo* verzuimd om *Dâtô-ri-Bândañg* de grooten van den grooten Profeet van Mekka over-te brengen. Doch thans schiet hem die opdragt op eens te binnen, en als *Dâtô-ri-Bândañg* nu den glans van 's konings handen ontwaart, acht hij hem, in weêrwil van zijn eigen hooge zending, verre boven zich verheven, aangezien hij zelf nog nooit een' verschijning van den Profeet gehad heeft.

Nadat de koning huiswaarts gekeerd is, vernoemt zijn zoon *I-Mañgôñjârañg*, ook wel *Motaffar* en na zijn' dood *Toe-mâmal-*

liyaañja-ri-Tímoré, d. i. *de na zijn terugkeer van Timor ontslapene*, wat er in den afgeloopen' nacht is voorgevallen, en is aanvankelijk zeer verontwaardigd, dat zijn vader zich zoo spoedig tot omhelzing van den Islam heeft laten bewegen. Hij trekt dan ook met een' geduchte magt tegen *Dátó-ri-Bándaañ* op; maar reeds onderweg ontstaat er op wonderdadige wijze een geheele omkeer in zijn gedachten; en naauwelijks krijgt hij *Dátó-ri-Bándaañ* in het zigt, of hij werpt zijn' sónrí (een soort van zwaard), die hij reeds uit de scheede getrokken had, weg, om met diep ontzag voor hem neder te vallen, en hem dringend om onderwijs in het Mohammedaansch geloof te smeeken. Weldra heeft nu ook hij met al de zijnen zich bekeerd, en verkondigt het heinde en verre, dat er geen God dan Allah, en Mohammed diens Profeet is; zoodat weldra gansch *Tállo* en *Gówa* het geloof der Muzelmannen omhelsd hebben, dat zich ook spoedig van daar nog verder over Celebes verspreidt.

Dat dus het graf van dezen eersten apostel des Islams op Celebes, 't welk zich te *Kalóckoe-bodówa* in het *Tállósche* bevindt, nog steeds onder de nakomelingschap in eere is, en niet zelden bezocht wordt, laat zich ligtelijk begrijpen.

Nadat het Islamisme alzoo op Zuid-Celebes wortel geschoten had, werd er in *Gówa* een man geboren, die insgelijks als *wálli* of *heilige* een' grooten naam verwierf. Hij is nog heden in *Gówa* algemeen bekend als *Séhe-Yóesoepoe*, d. i. *Sjaich Jozef*, of *Tóewañg-Salámá*, d. i. *de gezegende tóewañg* of *heer*. Onder de regering van den 19den koning van *Gówa*, met name *Abdoe-l-djalil*, d. i. *Slaaf des Majesteuzen, Toe-ménañga-ri-Lakíyoeñg* of *den te Lakíyoeñg ontslapene*, begaf *Séhe-Yóesoepoe* zich ter bedevaart naar Mekka, en op zijne terugreis van daar, bleef hij in

Bantam (op Java) achter. Als hij eenigen tijd op Java gewoond had, kreeg hij op zekeren dag een bezoek van een' ander wâlli van Celebes, die insgelijks op reis was naar Mekka.

Dit was een blinde, die afkomstig van *Râppâñg*, één van de vijf tot de *Adja-Tappârâñg* behoorende rijken, daarom den naam droeg van *Tôêwañg-Râppâñg*, *den van Râppâñg afkomstigen heer*. Ook werd hij wel *Schêtta I-Wâdi*, of *onze Sjaich van Wâdi* (een kampong in het Rappâñgsche), alsmede *Abdoe-l-Basir*, d. i. *slaaf van den, Alzienden*, zeker in tegenstelling van zijn' eigen' *blindheid*, genoemd. Sêhe-Yoêsoepoe nam hem terstond in zijn' gastvrije woning op, en wilde hem volstrekt niet verder laten reizen. Als Tôêwañg-Râppâñg eenigen tijd bij Sêhe-Yoêsoepoe doorgebragt had, kreeg de vrouw van laatstgenoemden tengevolge van zekere omstandigheid een' onwêêrstaanbaar verlangen naar een' zekere soort van *lâwi-lâwi* of *wier*, die alleen op *Kôrie* bij *Maros* te bekomen was. En nu bewees Tôêwang-Râppâñg aan zijn' gastheer een' groote dienst.

In weêrwil van zijn' blindheid, ging hij alleen in een' kleine van een' bovenstam vervaardigde praauw of *lêpa-lêpa*, op reis naar Celebes, en haalde van daar in ongeloofelijk korten tijd de verlangde *lâwi-lâwi*.

Nadat de twee wâlli's geruimen tijd tezamen in Bantam gewoond hadden, kreeg Sêhe-Yoêsoepoe een' dringende uitnoodiging van den koning van *Gôwa*, om toch naar zijn vaderland terug te keeren, ten einde 's vorsten familie godsdienstig onderwijs te geven. Doch Sêhe-Yoêsoepoe was niet hiertoe te bewegen, en zond daarom in zijne plaats zijn' vriend *Tôêwañg-Râppâñg*. Als de koning van Gôwa dien blinden man zag komen, dacht hij niet anders dan dat men den spot met

hem dreef. Daarom vroeg hij hem, of hij wel in staat zou zijn, om op de jagt een hert te strikken. Zeker nog al zeer karakteristiek, vermits de vorsten van Zuid-Celebes doorgaans van niets anders weten dan van hanegevechten en hertejagten.

De ander gaf eenvoudig ten antwoord, dat hij het wel eens beproeven wilde, als men hem slechts de nabijheid van het wild bij tijds te kennen gaf. Hierop steeg hij met lans en strik gewapend te paard. Een end voortgereden zijnde, komt hij op eens aan een' boom, die wel omgevallen is, doch nog niet zoo, dat de top den grond raakt. Een hertebeest kan er dus met gemak onder door loopen, doch voor een' man te paard is zulks onmogelijk. Aan den voet van den boom staat een man, die hem aanraadt, om er met zijn paard overheen te springen. Doch aan den kruin des booms bevindt zich daarentegen een man, die hem waarschuwt, dat de boom dreigt over end te rijzen, zoodat het beter is om er onder door te kruipen. Tôewang-Râppâng begrijpt terstond de toedragt der zaak, en gooit zijn' strik over den boom heen, waardoor hij juist nog bij tijds een hertebeest, dat zich reeds aan de andere zijde bevindt, te pakken krijgt.

„Een man, die zelfs blind zijnde, en in het geheel onder zoo „moeijelijke omstandigheden, een hert weet te vangen, dat „moet zeker wel een knappe wâlli zijn!" Zoo denkt de koning van Gôwa bij zich zelven, en hij aarzelt natuurlijk geen enkel oogenblik, om Tôewang-Râppâng in plaats van Sêhe-Yôesoepoe met het onderwijs zijner kinderen te belasten.

Als nu de koning van Gôwa later iemand naar Bantâm zond, om het stoffelijk overschot van Sêhe-Yôesoepoe naar Gôwa over te brengen, werd zulks door den toenmaligen Gouverneur-Gene-

raal verboden. De gezant was hiermede natuurlijk niet weinig verlegen. Gelukkig, dat Sêhe-Yoêsoepoe hem des nachts in den droom verscheen, om hem bekend te maken, dat hij aan zijn graf komende, een' lichtstraal uit den grond zou zien oprijzen. Daar ter plaatse moest hij dan een handvol aarde nemen, en die vervolgens naar Gôwa brengen. Als de gezant overeenkomstig dat droomgezigt een weinig van die gewijde aarde in een' soort van pot, die onder den naam van *balôêboe* bekend staat, gedaan had, keerde hij naar zijn vaderland terug. Doch weldra vermeerderde die aarde zoo sterk, dat de *balôêboe* te klein was, en hij zich van een grooter soort van pot, teweten een *gôêmbañg*, bedienen moest. Maar spoedig was ook deze te klein, en nu nam hij de toevlugt tot een *dôêni* of *lijkkist*. En zie! thans duurde het niet lang meer, of die aarde, welke intusschen nog maar steeds aangegroeid was, had werkelijk volkomen de gedaante van den reeds lang geleden ontslapen Sêhe-Yoêsoepoe aangenomen, met een' koran onder den regterarm, en een rozenkrans om de schouders. Hierdoor vindt men nog tegenwoordig niet enkel in Bantam maar ook in Gôwa een graf van den beroemden Wâlli Sêhe-Yoêsoepoe. Ook zijn er nog sommigen, die van die op zoo wonderdadige wijze ontstane rozenkrans eenige kralen als reliquiën bewaren.

Digt bij het graf van Sêhe-Yoêsoepoe treft men ook dat van Toêwañg-Râppâñg aan, wiens stoffelijk overschot insgelijks een' groote, en voorzeker niet minder avontuurlijke, reis heeft moeten maken. Nadat het lijk van Toêwañg-Râppâñg op zijn' geboorteground ter aarde besteld was, werd het op last van den koning der Makassaren naar Gôwa overgebragt. Onderweg kreeg de talrijke stoet, die hiermeê belast was, een schrikbarenden

dorst, en ongelukkigerwijze was er geen water in de nabijheid te vinden; toen men eensklaps binnen in de lijkkist een geraas vernam, als het geruisch van een' waterval. Terstond werd er een gat in de kist gemaakt; en nu stroomde er geruimen tijd een straal van het heerlijkste water uit, zoodat aller dorst volkomen gelescht werd.

Nog heden ten dage bewaart mijn vriend de *Imam Abd-al-Wahâb* van dat heerlijk water in een' flesch, en maakt daarvan bij sommige gelegenheden een geneeskundig gebruik. Gelukkig dat het zijn' kracht niet verliest, wanneer hij er in de vastenmaand, of maand ramazhan, een weinig versch bronwater bij doet.

Een derde beroemde wâlli, die op Celebes het eerste levenslicht aanschouwen mogt, is zekere *Abdoe-l-kadir*, d. i. *de slaaf van den Almagtigen beschikker van 's menschen lot*, afkomstig van *Belâwa* in *Soppeng*, wiens lijk ver van hier begraven ligt en naar het schijnt minder gemakkelijk te vervoeren was.

Deze Abdoe-l-kadir had zich insgelijks ter bedevaart naar Mekka begeven, en was daar zoo in aanzien bij den Sultan gekomen, dat deze hem niet meer wilde laten gaan. En niemand zal dit voorzeker vreemd vinden, wanneer men vernemt, hoeveel verpligting de sultan aan dezen wâlli had. Bij herhaling toch had de vorst een zekeren droom gehad, dien hij zich des morgens maar nooit herinneren konde, hoeveel mocite hij zich ook gaf. Men kan nagaan dat zoo iets hem niet weinig verontrustte. En daarom werden dan ook al de wijzen van het rijk bijéén geroepen, om dit ingewikkeld raadsel op te lossen. Maar vruchteloos, tot dat eindelijk onze *Abdoe-l-kadir* zich bereid verklaarde, om den sultan uit de verlegenheid te redden. Hij plaatste

een inktpot met pen en papier nevens zich, en begon te bidden. En o! wonder! daar rigtte de pen zich van zelve overend, en schreef hem den droom in zijn geheel terneder.

Dat is inderdaad nog sterker dan hetgeen men onder ons wel eens van een zoogenaamd schrijvend medium hoort verhalen, aangezien de pen hier niet eens de assistentie van een menschelijke hand van noode had.

De Lezer zou er zeker groot belang in stellen, om dien droom te leeren kennen; tot mijn leedwezen ben ik buiten magte aan dit verlangen te voldoen, daar de wâlli het droomgezigt enkel aan den vorst meêgedeeld, en deze daarvan steeds een diep geheim gemaakt heeft. Allenlijk is het bekend, dat de vorst van dat oogenblik af aan den wâlli in hooge eere hield, overtuigd als hij was, dat voor zulk een' heilige de toegang tot alle geheimenissen geopend stond.

Behalve de zooeven genoemde heeft men nog meer andere heiligen, die door hun vroomheid een zekere vermaardheid onder de Makassaren en Boeginezen verworven hebben. Men denke slechts aan het graf van *Tŏewaŋ̃-Pŏraŋ̃* achter het nieuwe hospitaal, en aan dat van *Gŏeroe-Kâdo* in Kampoŋ̃ Ende. De laatste wordt inzonderheid geroemd van wege zijn' lijdzaamheid en geduld, zoodat hij in alles wat hem overkwam berustte, als 't ware steeds toestemmend knikte, gelijk ook de naam *Gŏeroe-Kâdo*, letterlijk *knikkende gŏeroe* of *priester*, te kennen geeft. Doch thans genoeg hierover. Liever deel ik den Lezer ook het een en ander omtrent den beroemden Makassaarschen waarzegger *Bŏto-Lempâŋ̃jaŋ̃* mede.

Deze *Bŏto-Lempâŋ̃jaŋ̃* was, volgens de legende, een tijdgenoot van den boven vermelden *Dâtŏ-ri-Bŏndaŋ̃*, alsmede van

Dâtô-ri-Tiro, den eersten Apostel des Islam's onder de Boneren, gelijk *Dâtô-Patîmang* dit onder het volk van *Lowoe* was. Hij droeg den naam van *Bôto-Lempângang*, of *waarzegger van Lempângang*, maar zijn' woonplaats *Lempângang*, een kampong van *Tanrâlili*, dat tegenwoordig één van de regentschappen der Noorder-Distrikten uitmaakt.

Zijne vermaardheid als waarzegger was weldra zoo groot, dat hij over geheel Zuid-Celebes een' onsterfelijken naam verwierf.

Vooral werd zijn roem gevestigd, nadat hij bij gelegenheid van een' groote meeting de uitstekendste blijken van bekwaamheid gegeven had. Tot die bijeenkomst ten huize van Gôwa's vorst, met name *I-Malombâssi Dâeng-Matâwa Hasanoe-d-din*, werden behalve de *bâte-salâpang*, of *negen rijksgrooten*, van Gôwa, en vele andere voorname prinsen en prinsessen, de twee wereldberoemde *dâtô's*, te weten: *Dâtô-ri-Bândang* en *Dâtô-ri-Tiro*, alsmede de waarzeggers *Bôto-Lôssang* en onze *Bôto-Lempângang*, genoodigd.

Vóórdat de vergadering begon, liet de koning in het geheim onder de *sapâna*, of trap, van het vorstelijk paleis, een' beitel en een' dissel in den grond begraven. Als dit geschied en verder alles geregeld was, kwamen weldra de gasten naar behooren in hofgewaad uitgedost opdagen. En spoedig nam de meeting een' aanvang.

In de eerste plaats zette *Dâtô-ri-Bândang* zich boven op de uiterste punt van het blad van een pisang-boom, en verrigtte daar zijn gebed, tot verbazing van een' ieder, daar niemand zich begrijpen kon, hoe zulk een teeder blad, als dat van den pisang-boom zulk een' vracht dragen kon. Doch de ontzetting vermeerderde niet weinig, toen *Bôto-Lempângang* onder aan de

punt van dat blad ging hangen, en ook op deze wijze zijn gebed verrigtte.

Vervolgens kwam *Dâtô-ri-Tîro* op het tooneel en stapelde eenige duizenden eijeren op elkander, zonder dat er één van brak. Maar ook dit meesterstuk had in de oogen van *Bôto-Lempângang* slechts weinig te beduiden. Hij trekt hier en daar uit dien stapel eijeren een' heele rij weg, en zelfs nu nog valt er geen enkel.

Ondertusschen hoopt de koning nog altoos, dat hij de bôto's in verlegenheid zal brengen, wanneer hij hun de vraag doet, wat of er wel onder de *sapâna* verborgen ligt. Doch reeds *Bôto-Lâssang* stelt hem in dit opzigt teleur, en raadt het terstond, dat zich daaronder die beitel en dissel bevinden. En wanneer de koning, den schijn aannemende, alsof *Bôto-Lâssang* het mis heeft, ook *Bôto-Lempângang* op de proef wil stellen, bevestigt deze dit niet slechts, maar voegt er nog bij, dat onder die *sapâna* ook twee eenden, een mannetje en een wijfje, begraven liggen. Daar de koning hiervan niets gehoord heeft, geeft hij lagchende order om den grond om te woelen. En zie! nu komen er werkelijk twee eenden uit te voorschijn springen. Zoo iets kan de koning zich volstrekt niet verklaren, en vervult hem natuurlijk met diepe bewondering voor zulkeen' groot' man. Hij vraagt hem daarom ook onmiddellijk, wat hij wel van hem verlangen zou. Wat hij ook verzoeken moge, men zal het hem geven. Doch *Bôto-Lempângang* is te nederig en eenvoudig van aard om daarvan gebruik te maken. „Gij zijt mijn heer „en mijn koning," zoo antwoordt hij, „en ik ben slechts uw „nederige slaaf. Het eenige wat ik wensch, is dat men mij „mijn suikerriet niet ontneme, dat men niet wederom losmake

„het hout dat ik tezamen gebonden heb, dat men mijne hennen
„ongestoord late rondloopen. Overigens heb ik aan niets be-
„hoefte; want zoo er water is, heb ik ook visch; zoo er bosch is,
„zijn er ook varkens en herten in." Dat *Bóto-Lempāngāng* met het *suikerriet* het *zoete des levens*, in één woord, alles wat hem *lief* en *dierbaar* is, bedoelt, begrijpt de koning terstond. Ook is het hem geenszins raadselachtig, dat *Bóto-Lempāngāng* bij het *tot bossen zamengebonden hout*, aan *afgedane* en *voor goed uitgemaakte zaken* denkt. Evenzoo bevreemdt het hem in geenendeele, dat *Bóto-Lempāngāng*, op *vrouwen* en *dochteren* het oog hebbende, die met den zonderlingen naam van *hennen* bestempelt. Wat hij zich echter niet verklaren kan, is, dat alle *water* van *visch*, alle *bosch* van *wild* voorzien zou zijn. Daarom vraagt hij hem verwonderd af, of er dan ook in het *water* van de *kokosnoot visschen* zouden rondzwemmen. En als de waarzegger dit toestemmend beantwoordt, laat de koning terstond een' jongen in een klapperboom vlak voor het palcis klimmen, om een kokosnoot te plukken. Die noot wordt voor de oogen van den vorst zelven geopend, en o wonder! daar springen twee kleine vischjes, een *bâle-bâlaāng* en een *âna-anâkaāng* uit te voorschijn. Als de koning nu vervolgens ook zijn' bevreemding te kennen geeft, dat er in elk *bosch* steeds *wild* zou zijn, en *Bóto-Lempāngāng* dit toch blijft volhouden, gaat men er dadelijk de proef van nemen in een boschje vlak bij het vorstelijk paleis. En tot verwondering van een' ieder vindt men ook deze uitspraak van *Bóto-Lempāngāng* bewaarheid, aangezien er op eens eenige zwijnen en herten uit komen schieten.

Naauwelijks is de vorst eenigzins van zijn' verbazing bekomen, of daar zegt *Bóto-Lássaāng*, dat er een kind van *Bóto-Lempāngāng* te huis van een' trap gevallen is. Doch de vader blijft

volkomen kalm, terwijl hij stellig verzekert, dat het kind niet het minste letsel er van bekomen heeft. En bij het onderzoek, terstond op 's koning's last ingesteld, blijkt het, dat *Bôto-Lempâŋgaŋ* waarheid gesproken heeft. Dit is insgelijks volkomen het geval, wanneer hij *Bôto-Lâssaŋ* daarop toeroept: o wee! uw gansche huis staat in lichtlaaije vlam.

Door zooveel bewijzen van *Bôto-Lempâŋgaŋ*'s kunde en bedrevenheid diep getroffen, komt de koning van Gôwa tot volle overtuiging, dat deze waarzegger inderdaad de held van de meeting, ja, dat hij meer dan een gewoon waarzegger is, en dat alles wat hij ook spreke, niets dan waarheid bevat.

Doch niet alleen op deze meeting maar ook bij menige andere gelegenheid, gaf *Bôto-Lempâŋgaŋ* de onbubbelzinnigste blijken van groote schranderheid en doorzigt. Zoo bijvoorbeeld ook, tijdens een oorlog van Gôwa met Maros. Reeds bij herhaling had er een treffen van beide volken plaats gevonden, zooals onder andere het op de grenzen van Gôwa en Maros gelegen *Marâmpâ*, dat daarvan zijn' naam ontleend heeft (vergel. mijn Makass. woordenb. op: *rômpâ*), getuigen kan. En ofschoon het volk van Maros in het bosch van *Pârauŋ-nêrê*, letterlijk *de vlakte, waar men aan de haat ging* (NB. *pârauŋ vlakte, nêrêdewijken*), voor Gôwa terug deinsde, was toch de kampong *Barâmbaŋ* onmiddellijk daarop weder getuige, hoe datzelfde volk weldra tot staan Gwam, en *borst* tegen *borst*, wij zouden zeggen: *mêsi* tegen *man*, met de Gôwaezen streed. (NB. *barâmbaŋ* beteekent in het Makassaarsch *borst*. Vergel. mijn Makass. woordenboek.)

Als nu de koning van Gôwa, die reeds zoo veel landen van Celebes onder zijn' heerschappij had, geen' kans zag om ook

Maros aan zijn rijk te verbinden, werd al wederom het advies van den wijzen *Bôto-Lempâŭjaŭŋ* ingewonnen. „Dat men liever huiswaarts keere," zoo luidde diens verstandige raad, „want „door middel van kris of lans zal de koning van Gôwa niet lig„telijk zijn doel bereiken. Maar er is nog een andere weg, die „zonder twijfel tot de overwinning leiden zal."

Als nu de koning hierop eenigzins verwonderd en opheldering vraagt, krijgt hij het zeker wel wat vreemd luidend antwoord, dat hij *zijn' mannetjesbuffel tegen een wijfjesbuffel van Maros moet ruilen*; en geeft hiermede op zinnebeeldige wijze te kennen, dat hij zijn' zoon met de dochter van den vorst van Maros moet laten huwen.

Weldra geeft de koning aan dezen wenk van zijn' raadsman gehoor, en draagt aan zijn' rijksgrooten en andere voorname menschen op, om een huwelijksaanzoek naar het hof van Maros over te brengen. De daartoe benoemde kommissarissen spoeden zich onmiddellijk, om 's vorsten last te volbrengen, en na verloop van korten tijd, of om met den Inlander te spreken, in nog minder tijd dan vereischt wordt om een betelpruimpje te kaauwen, hebben zij het vorstelijk paleis van Maros bereikt.

Daar wekt dit onverwachte gezantschap de algemeene verbazing, en onwillekeurig wordt de vraag gedaan, waar de heeren toch van daan komen, en wat het eigenlijk doel hunner komst is. „Wij komen van Gowa," zoo antwoorden zij„ en „zijn gezonden door onzen koning. Wij zijn dus als een *paraŭŋ* „of *hakmes*, in de hand van den landman, als de *bladeren der boo„men*, die door den wind nu her- dan derwaarts bewogen wor„den. Onze zender woont in de kampoŋ *Mâljôna*, de kampoŋ

van een *onweêrstaanbaar verlangen*. (NB. *mâljînna* bet. *verlangen, begeeren*. Vergel. mijn Mak. woord op *ljînna* No. 3.)" En op deze wijze gaat de beeldspraak voort, waarmeê men ten slotte volkomen duidelijk het oogmerk van zijn bezoek te kennen geeft. Als de vorst van Gôwa voor zijn' zoon het jawoord bekomen, en alles dat tot de viering van het huwelijk in betrekking staat, behoorlijk geregeld heeft; wordt de trouwplegtigheid met vorstelijken luister voltrokken, en aan het slot daarvan trekt het jeugdig echtpaar naar Gôwa, opdat het jonge vrouwtje kennis make met de schoonouders. Maar o wee! nu is de ontvangst ontzettend koel. Wat de reden hiervan is, kan de prinses zich volstrekt maar niet verklaren, totdat haar man, daartoe welligt door *Bôto-Lempāñgañg* aangezet, haar eindelijk op zekeren dag op bitteren toon verwijt, dat zij zich wel voor een Marossche vorstin blieft uit te geven, doch daarvan niet het minste insignie medebragt. Zulk een' bejegening kan zij niet verduren, en doet haar na verloop van eenigen tijd besluiten, om met haar' hofstoet over zee naar Maros terug te keeren. Dat dit een sombere reis was, kan men ligtelijk nagaan, en er is dan ook menige plaats tusschen hier en Maros, wier naam de droefheid der vorstin voor de nakomelingschap vereeuwigd heeft. Zoo werd een zandbank bezuiden groot en klein *Koeri*, waar de vorstin met hare hofdames voor een oogenblik vertoefde, *Bâriñg-briñgañg* genoemd naar het Makass. woord *tâbâriñg-bâriñg, bekommerd zijn* (vergel. het Mak. Woord. op *bâriñg*).

Zoo doet het zoo even genoemde *Koeri*, waar de vorstin insgelijks even aanlegde, ons nog heden vernemen, hoe zij toch in weêrwil van het voorgevallene aan den jeugdigen echtgenoot verbonden bleef, daar het Makass. *âkoêriñg-koêriñg* ons

ons iemand treuren, naar iemand verlangen, aanduidt (verg. Mak. Woord. op *koëring*). Zoo werd het tegenwoordige *Pañgka-sálo* aan de rivier van Maros niet enkel wegens de *kromming* van den stroom (NB. het Makass. *pángka* = *hoek, kromming; sálo* = *rivier*), maar ook uit hoofde van den tweestrijd in het binnenste der vorstin, die daar ter plaatse als 't ware op een' *tweesprong* stond, niet wetende of zij verder de reis naar Maros vervolgen, dan wel naar Gôwa terug zou keeren, aldus genoemd (vergel. het Mak. Woord. op: *pánjka* = *pénjka, alles wat den vorm van een' hoek heeft*, van daar: *tweesprong* enz). Door haar' hofjuffers indachtig gemaakt, hoeveel smaad men haar op Gôwa had aangedaan, zette zij ten slotte den togt naar Maros voort; en nadat zij te *Panáikang*, naar het Makassaarsche *náik, opklimmen*, aldus genoemd, nog eens aan wal gegaan was, en te *Patjináikang*, dat ons aan het Makassaarsche *tjínik, kijken, zien*, denken doet, nog voor het laatst een' weemoedigen blik naar den kant van Gôwa geslagen had, zette zij zich wederom in haar vaartuig neder, en bleef diep in gedachten verzonken, voor zich kijken, totdat zij eindelijk Maros bereikte.

Als men den vorst verwittigde, dat de prinses reeds nu, geheel alleen, zonder haren echtgenoot, ja zonder eenig Gowareesch gevolg, terug gekomen was, wilde hij het ternaauwernood gelooven. Eerst toen hij haar ontmoet en al het voorgevallene vernomen had, ging er een licht voor hem op; en thans begreep hij volkomen, waarom de koning van Gôwa zoo voor dat huwelijk geweest was. Men kan dus nagaan, hoe groot zijn' woede in de eerste oogenblikken was. En toch hoe het zij, zooveel is zeker, dat hij ten slotte voor het gesmeek der dochter bezweek, en haar met het rijksvaandel

van Maros naar Gôwa terug deed brengen. Dit vorstelijk insignie, dat op Maros den naam van *Pâñgka-Lañgôtiñg* gedragen had, werd op Gôwa in *Soelêñgkâya* herdoopt, omdat de koning bij deszelfs aankomst juist *met de beenen gekruist zat*, hetgeen in het Makassaarsch *âsoelêñgka* beteekent. En met dit rijkssieraad kwam Maros te gelijkertijd onder het beheer van Gôwa.

Zoo had dan de koning van Gôwa aan de schranderheid van *Bôto-Lempâñgang* deze zoo lang gewenschte uitbreiding zijner magt te danken, en het is waarlijk niet te verwonderen, dat men onder alle moeijelijke omstandigheden, van welken aard ook, de hulp van zoo'n wijze inriep! Zoo was er eens een' vorstin van Gôwa, die na zes jaren gehuwd te zijn, nog altoos vruchteloos naar moedervreugde uitzag. Of *Bôto-Lempâñgang* nu ook een' groote vermaardheid als *sâro* of *doctor* gehad heeft, durf ik niet beslissen. De legende deelt ons enkel mede, dat de hulp van *Bôto-Lempâñgang* ingeroepen werd, en hij der wanhopige prinses de verzekering gaf, dat de vurige wensch van haar hart nog eenmaal verwezenlijkt zou worden, wanneer zij vooral niet verzuimde, om des avonds, vóórdat zij zich ter ruste begaf, zekere gebeden te verrigten. En zie! nu duurde het ook niet lang, of zij ontwaarde ten duidelijkste, dat de Bôto waarheid gesproken had. Jammer slechts, dat het nog drie jaren moest duren, eer het zoo vurig verlangde telgje uit den moederschoot te voorschijn trad.

Welligt zal de een of andere Lezer zich herinneren, dat zulk een wel wat buitengewoon verschijnsel ook in de geschiedrollen van Gôwa staat opgeteekend bij de geboorte van *Toe-mâsalâñgga-barâyañg* (bet. *de man met schuinsloopende*, om niet te

zeggen: *scheeve, schouders*, vergel. Mak. woord. op: *baráyañg*), den zoon van die eerste uit den Hemel nedergedaalde en daarom *Toe-mánoerroeñga* genaamde vorstin. Hij zal het dan zeker met mij niet voor geheel onmogelijk houden, dat wij hier aan dezen *Toe-másalâñga-baráyañg* te denken hebben, en dat er dus een' kleine chronologische misvatting heeft plaats gevonden, want dat onze *Bóto-Lempáñgang* in die dagen reeds zou geleefd hebben, is bezwaarlijk aan te nemen. Doch hoe het zij, dit laat ik geheel voor rekening van den man, die mij de legende heeft meêgedeeld. Trouwens er zal in dit verhaal misschien nog wel het een en ander voorkomen, dat niet minder moeijelijk te verklaren is. Men verneme slechts wat er verder is voorgevallen.

Op het oogenblik dat er aan het Hof van Gówa groote vreugde was over de geboorte van een' veelbelovende telg, verkeerde men op Manilla, hetzelfde Manilla, dat in den laatsten tijd door aardbeving zoo'n treurige vermaardheid bekomen heeft, ook toen in algemeene droefenis en rouw over het plotseling verdwijnen van 's koning's oudste zoontje, dat reeds den leeftijd van eenige jaren bereikt had. En naauwelijks was die jammermare over Manilla verspreid, of daar vernam men tevens, dat in het Fort een groote zware klok en een stuk kanon, op welke wijze wist niemand, spoorloos verdwenen waren. De vorst van Manilla gelastte daarom zijn' vertrouwelingen, om het vermiste kind in alle oorden der wereld op te zoeken. En nadat men acht jaren lang op zee had rondgezwalkt, landde men eindelijk in het rijk der Makassaren aan.

De *Toe-mâlâlaañg*, of *Minister van binnenlandsche zaken*, nam het gezantschap in zijn' gastvrije woning op, en nadat de

Manillaresche hofgrooten eenige dagen uitgerust hadden, begaven zij zich met hun gastheer bij den koning ter audientie. Terwijl zij daar gezeten waren, vroeg de vorst van Gôwa aan den Toe-máilâlaing, of er ook iets bijzonders voorgevallen was. En juist toen de Toe-máilâlaing aan zijn' Majesteit verhaalde, dat er een schip van Manilla gekomen was, 't welk reeds acht jaren overal rondzwalkte, kwam het jonge prinsje van wiens geboorte ik reeds boven gesproken heb, de audientiezaal binnen. Naauwelijks hebben de gezanten van Manilla dit prinsje gezien, of zij meenen daarin den zoon van hun' vorst te herkennen. Ja zoo zeker achten zij zich van hunne zaak, dat zij daarover zelfs ruzie krijgen met de onderdanen van Gôwa, die dit maar volstrekt niet aannemen willen. En als nu de koning de oorzaak van de onenigheid vernoemt, aarzelen zij geenszins om hun beweren ook tegen zijn' Majesteit vol te houden, die daardoor alles behalve gesticht is, en zich volstrekt niet begrijpen kan, hoe iemand zich vermeten durft, om hem zijn eigen kind te betwisten. Daar zij ondertusschen maar niet gelooven willen, dat zij grovelijk dwalen, tracht de koning hen op alle mogelijke wijze tot beter inzigt te brengen, en stelt hun zelfs ten slotte voor, om maar eens Manillareesch met het prinsje te spreken. Als hij dat dan verstaat, hebben zij hun proces gewonnen. Dadelijk beginnen zij, het prinsje op de wijze der Manillarezen hun hulde te betoonen. En waarlijk, nu vangt het prinsje weêrkeerig aan, om hun in het Manillareesch naar zijn ouders te vragen, en hen om zijn kleêren en sieradiën, alsmede zijn speelgoed, te verzoeken. En als de gezanten, die dit alles meêgebragt hebben, hiermede voor den dag komen, is hij niet weinig verblijd.

Men kan nagaan dat de koning van Gôwa geheel verstomd staat, nu hij zich in zijn' eigen' strikken verward ziet. Ondertusschen blijft hij zoowel thans als ook later, wanneer de koning van Manilla een nieuw gezantschap zendt, weigerachtig om het prinsje af te staan. Gelukkig dat de koning van Manilla, die zijn' zoon op den troon van Gôwa's magtig rijk geplaatst ziet, er ten laatste in berust, en zelfs tot aan zijn' dood toe ieder jaar een pikel goud naar Gôwa zendt.

Wat nu de klok en het stuk geschut betreft, die tegelijk met het prinsje verdwenen waren, ook die zijn beide op Celebes teruggevonden. De klok moet zelfs geruimen tijd in het fort *Oedjoeng-pándang* goede diensten bewezen hebben. En het kanon bevindt zich NB. tot op den huidigen dag op *Lariyambáng'i*, een landgoed in de nabijheid van Makassar. Zooals sommige Inlanders verhalen, had *Ároe-Palákka* of *Pátta-Málámpeë-gámána*, d. i. *de langharige vorst*, de tijdgenoot van Speelman, zich daar eenigen tijd opgehouden, nadat hij door den koning van Gôwa verjaagd was; en werd hij daar bij dat kanon door de Gôwarezen ingesloten. Des nachts echter wist hij te ontkomen, en van dat oogenblik af aan werd die plaats *Lariyambáng'i* genoemd, naar het Makassaarsche *lári-ni ri-bang'iya*, d. i. *hij is in den nacht ontvlugt*. Anderen denken bij den naam van dit landgoed aan het *schaken* van een Gôwareesch prinsesje door een' Bonier, en meenen dat het verliefde paar zich daar een oogenblik verscholen zou hebben; *lar'iyang'* is zeker het gebruikelijke woord voor *schaken*, en *báng'i* beteekent *nacht*.

Doch het wordt tijd, dat ik afscheid neme van het Manillaresche wonderprinsje, dat mij onwillekeurig tot een' te lange

nitweiding verleid heeft. Keeren wij terug tot *Bóto-Lempāñgañg*, van wien ik nog een' bijzonderheid meê te deelen heb, waardoor hij als een phenix onder de waarzeggers verrijst.

De koning van Gôwa, die door den voorspoed, dien hij had mogen ondervinden, wel wat opgeblazen geworden was, vroeg eens op zekeren dag aan *Bóto-Lempāñgañg*, of er nog iemand zijn zoude, die *hem* overwinnen konde. *Bóto-Lempāñgañg* bood zich daarop aan, om met de vereischte gebeden en tooverformulieren een' cirkel om *Tiñggi-máë* (in het land van Gôwa) te trekken, en zoodoende een antwoord op 's koning's vraag uit te lokken. Als hij met de oogen gesloten, en zijn ijzeren staf achter zich meêslepende, geheel *Tiñggi-máë* omgetrokken was, stootte die staf op de steenen. Nu deed hij zijn' oogen open en liet hij drie vaêm diep in den grond graven, toen men op een' *koelâoe-nâga*, of een *koelâoe*, d. i. een soort van *steenachtige verharding*, van een *draak* teregt kwam. Zulk een *koelâoe* heeft in de oogen van den Inlander doorgaans groote waarde en zelfs een' zekere wonderkracht. (†) Jammer slechts, dat die *koe-*

(†) Onder *koelâoe*, het Boeg. *oelâoe*, het Mal. *goeliga* en *mantika*, heeft men volgens mijn Makassaarsch' Woordenboek te verstaan: zekere *steenen*, of *steenachtige verhardingen*, die in *vruchten*, *dieren*, enz. gevonden worden, en waaraan men eene bijzonder heilzame kracht toeschrijft. Zoo spreekt men bijv. van een' *koelâoe-bêlará*, of *koelâoe van een' slang*, als probatum tegen het steken van slangen. Zoo spreekt men zelfs van een' *koelâoe-âllo*, of *koelâoe afkomstig van de Zon*, van een' *koelâoe-bûlañg*, of *koelâoe afkomstig van de Maan*, van een *koelâoe-ñjâmba*, of *koelâoe van de tamarinde*, enz. Zoo vindt men dan

lâoe buiten de omheining van het paleis en van *Tiñgki-mâê* gevonden was; want, zooals *Bôto-Lempâñgañg* beweerde, was het nu ontwijfelbaar zeker, dat de koning van Gôwa beoorlogd en overwonnen zou worden.

De vorst wilde zich goed houden, en antwoordde daarom stoutweg, dat de vijand in hem zijn' man zou vinden.

Bôto-Lempâñgañg zweeg daarop, en gaf den vorst slechts zijn' welmeenenden raad, om die *koelâoe-nâga* altoos tegelijk

---

ook hier een *koelâoe* van een' *nâga* of *draak* vermeld. Dat zulk een *koelâoe-nâga* in hooge achting staat, kan men bovendien daaruit opmaken, dat onder de rijkssieraden van Gôwa insgelijks een *koelâoe-nâga* geteld wordt, die drie dagen na de bovenvermelde Toe-mânoeroeñga uit den Hemel zou neêrgedaald zijn.

Âroe-Padâli van *Tempe*, de alom in de Binnenlanden zoo hooggeroemde held, heeft, wanneer hij ten strijde trekt, gewoonlijk een veertig *koelâoe's* van allerlei soort bij zich, ten einde zich zooveel mogelijk onkwetsbaar te maken. En ofschoon hij van tijd tot tijd wel eens zwaar verwond werd, blijft hij aan de heilzame kracht van zijn' *koelâoe's* gelooven, en houdt hij zich vastelijk overtuigd, dat hij bij gemis daarvan voorzeker reeds lang gesneuveld ware. Misschien hoopt hij dan ook wel, in weêrwil van zijn' verslaafdheid aan het opium-schuiven, door deze *koelâoe's* een' hoogen ouderdom te bereiken, aangezien sommige Inlanders, wanneer zij een oud mensch zien, dien vergevorderden leeftijd aan den invloed van een' *koelâoe* toeschrijven. Van zoo iemand heet het, dat hij *een' koelâoe in zijn binnenste heeft*. En bij zijn' dood stelt men alles in het werk, om die *koelâoe* op te vangen.

met zijn kris genaamd *panjanggâya* te dragen. Al viel dan ook zelfs de Hemel op hem, zoo zou hij niet geheel verpletterd maar door dit dubbeld amuleet van kris en *koeläoe-nâga* als 't ware gestut worden.

Zoodra de koning, die door de mededeeling van *Bôto-Lempângang* toch wel een weinig onthutst was, zich eenigzins van den schrik hersteld had, wenschte hij te vernemen, waar die geduchte vijand zich ophield, en hoe oud hij zoo wat was.

„In Gôwa zelf", zoo luidde het antwoord, „bevindt hij zich; „doch hij woont op dit moment nog in den schoot der moeder."

Daarop liet de koning terstond zijn' *bâte-salâpang*, of *negen rijksgrooten*, ontbieden, van hen verlangende, dat zij alle zwangere vrouwen in het land verzamelen zouden. En als dit geschied was, bezigde hij die arme vrouwen bij wijze van bamboezen, om een zware praauw overheen te trekken en zoo in het water te laten glijden. Na dit gruwelstuk waande hij den vijand voor goed vernietigd; toen hij eenigen tijd later tot zijn schrik van *Bôto-Lempângang* vernemen moest, dat de gevreesde vijand thans reeds geboren was. Nu lieten de *bâte-salâpang*, op 's konings last, alle pasgeboren' kinderen tot op den leeftijd van zeven maanden toe bijéén brengen en zoo lang in den neus knijpen totdat zij stierven. Maar ook dit was weder vruchteloos, want als de koning later nogmaals aan *Bôto-Lempângang* vraagt, hoe het nu met den zoo zeer te vreezen vijand is, antwoordt de waarzegger, dat het kind reeds zoo ver gevorderd is, dat het een kris draagt. Thans wordt de koning geheel radeloos, en verlangt te weten, hoe hij dan toch zijn' geduchten tegenstander herkennen zal. En daarop zegt *Bôto-Lempângang*, dat hij eenvoudig met de *râga*, een' soort

van *rottan-bal*, moet laten spelen. Wie dan zoowel door vaardigheid als bevallige manieren de aandacht van een ieder tot zich trekt, hij is de man die den koning overwinnen en het geduchte rijk van Gôwa ten val zal brengen.

Als de koning tot deze proef zijn' toevlugt neemt, wordt het hem spoedig duidelijk dat *Bôto-Lempăñjañg* hiermede niemand anders bedoeld heeft dan *Âroe-Palâkka*, die later onder den naam van *Pâtta-Mâlâmpeë-gâmâna* zich met de Hollanders verbond, en, gelijk algemeen bekend is, zooveel tot den ondergang van het oude Makassaarsche rijk bijdroeg.

Nog in vele andere gevallen van minder belang werd *Bôto-Lempăñjañg* trouw geraadpleegd. En gelukkig als hij was, hield hij zelfs onder de netteligste omstandigheden zijn' goede reputatie staande. Uit onderscheiden voorbeelden, die ik hiervan zou kunnen aanhalen, ten slotte slechts het volgende.

Op zekeren tijd werd *Bôto-Lempăñjañg* door den koning van Gôwa ontboden wegens een' diefstal van goudwerken en vele andere voorwerpen van hooge waarde. Bij die gelegenheid was de monarch ontzettend verbolgen, en dreigde zelfs zijn' gunsteling *Bôto-Lempăñjañg* met bloedige wraak, zoo hij niet bij magte zijn mogt, om het gestolene aan te wijzen. Hoe gevat de Bôto anders ook zijn mogt, zat hij thans toch niet weinig in het naauw. Hij verzocht dus een uitstel tot morgen met het stellig voornemen, om zich dan bij tijds uit de voeten te maken. Te huis gekomen, verzocht hij zijn' vrouw, het een' en ander voor de reis in gereedheid te brengen. Hiertoe behoorde onder andere, dat zij de noodige rijst liet koken, en vooral zeven stuks gebak voor hem bereidde. Terwijl zijn' vrouw hiermede bezig was, verwijderde de Bôto zich in zijn

binnenvertrek. En telkens als de vrouw één van de zeven koekjes klaar had, bragt zij die bij haar' man, tegelijkertijd te kennen gevende, het hoeveelste van de koekjes het nu was.

Ondertusschen hadden de dieven, die toevalligerwijze ook juist zeven in getal waren, met schrik vernomen, dat de koning de hulp van dien vermaarden Bôto ingeroepen had. Zij begrepen dus, dat de misdaad nu wel spoedig aan het daglicht zou komen, en achtten het daarom maar beter, om bij tijds tot *Bôto-Lempângang* te gaan, en hem hun schuld te belijden, in de hoop, dat zij dan genade in zijn' oogen zouden vinden. Vooraf echter wilden zij stilletjes onder het huis van den Bôto kruipen, ten einde af te luisteren, wat er binnen gebeurde, en dan daarnaar hun gedrag in te rigten. Om nu niet te veel geraas te maken, en zooveel mogelijk alle opzien te vermijden, kwamen zij des avonds, niet te gelijk, maar één voor één, en telkens met een' kleine tusschenpoos, naar binnen. Doch wie schetst hunne ontsteltenis, als zij successivelijk bij het binnensluipen vernemen moesten: „daar heb je er weêr één, dat is nu „de tweede, of de derde, of de zooveelste als het was," totdat eindelijk de zevende man zeer duidelijk boven hem hoorde zeggen: „daar heb je ze nu alle zeven, thans is het getal compleet."

De dieven twijfelden er geen' oogenblik aan, of die woorden doelden enkel en alleen op hen zelve; en door schrik bevangen, maakten zij zooveel gedruisch, dat *Bôto-Lempângang* terstond bemerkte, dat er menschen onder het huis waren. Begrijpende, dat het slecht volk was, dat zich daar op zoo ongelegen' tijd onder zijn' woning ophield, riep hij hun door de vloer toe: „Komt boven, dievenrot! Ik ken je wel, ontvlugt maar niet; „anders ben je des doods." Sidderende klommen de dieven de

trap op, en wierpen zich voor de voeten van den gevreesden waarzegger neder, bekennende dat zij de kostbaarheden van den vorst onder een' tamarinde-boom in de nabijheid van de rivier van Gôwa begraven hadden.

Als *Bóto-Lempãñgañg* den volgenden dag bij den koning kwam met zijn waarzeggersboek in een' pinangschaal gewikkeld onder den arm, liet hij zich eerst welriekende olie, alsmede stañggi en doepa, met een' kool vuur geven. Het boek werd geopend, en nadat hij het vooraf met een weinig van die olie besmeerd had, ook behoorlijk met doepa en stañggi berookt. Vervolgens gaf *Bóto-Lempãñgañg* op plegtigen toon te kennen, waar het vermiste goed te vinden was. En als het bij de uitkomst bleek, dat *Bóto-Lempãñgañg* waarheid gesproken had, rees hij al weder niet weinig in 's koning's achting.

Nadat *Bóto-Lempãñgañg* aldus bij herhaling de schitterendste blijken van zijn' bedrevenheid in het waarzeggen gegeven had, verzamelde hij, reeds hoog bejaard, al zijn' kinderen en kleinkinderen, om zich heen te *Oedjoeng*, niet verre van *Lempãñgañg* in het Tanralîlîsche, en sprak hun in dezervoege toe: „zoo gij later, wanneer ik niet meer bij u ben, mij van tijd tot „tijd het een of ander wilt komen aanbieden, legt het dan een„voudig op deze plaats, waar ik nu voor u sta, neder, zonder „daar gebeden bij te verrigten. Ook deel ik u mede, dat er „na dezen een tijd zal komen, waarop Tanralîlî door het Bestuur „van een' Gôwasch' prins, die zich om geen' adats meer bekom„mert, het slagtoffer van verderf en schromelijke verdeeldheid „wordt. Dan zal geen gekko zich meer laten hooren, geen „tortelduif meer kirren. Dan pas wanneer het geluid van gekko's „en tortelduiven op nieuw vernomen wordt, zal het land van

„Tanralili tot zijn' vorigen bloei terugkeeren."

Voorts teekende *Bóto-Lempáñgañg* daar ter plaatse op de zoogenaamde *Bátoe-dówé-dówé*, of *duitensteenen*, eenige beeldtenissen, waarin sommigen *Hollanders* meenen te herkennen; en verklaarde daarbij, dat dit het volk moest voorstellen, dat eenmaal over *Tanralili* zou heerschen.

Eindelijk verkondigde hij, dat, zoo dikwerf men daar een geraas vernemen mogt, dit het voorteeken van oneenigheid en oorlog zou zijn.

Daarna verdween hij, en niemand weet, waar hij gebleven is. Doch de plaats waar hij het laatst gestaan heeft, werd door de nakomelingschap trouw van een' omheining voorzien. En tot op den huidigen dag gaat men daar geloften doen en offerhanden brengen. Ook verhaalt men, dat het spoor zijner voeten nimmer overloopt, hoeveel water er ook vallen moge, en weêrkeerig bij de felste Oostmoeson nimmer geheel droog wordt.

Hiermede besluit ik deze legenden. De man die mij de laatste bijzonderheden omtrent *Bóto-Lempáñgañg* mededeelde, was daarbij zigtbaar aangedaan, en zijn' oogen waren ten minste tijdelijk even vochtig als de zoo even vermelde voetstappen van den waarzegger. Of dit met mijn' Lezer ook het geval zal zijn, betwijfel ik ten sterkste. Mogt hij deze kinderlijke vertellingen slechts voor eenige oogenblikken zijn' aandacht waardig keuren!

Met die zoete hoop mij zelven vleijende, neem ik afscheid van den Lezer, en leg mijne pen weder voor eenigen tijd neder.

B. F. MATTHES.

PERPUSTAKAAN NASIONAL

PERPUSTAKAAN NASIONAL

